

บทที่ ๖

สรุป อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ

6.1 สรุป

6.1.1 สภาพการณ์ทั่วไป

สภาพการณ์ทั่วไปของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน จากการเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่ จากการศึกษาข้อมูลสภาพแวดล้อมทั่วไปทั้งการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านบริหาร และ ปฏิบัติงานภาคสนาม ตลอดจนการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่พบว่า สถานการณ์การลักลอบตัดไม้ในพื้นที่ป่าสาละวินที่ผ่านมาสร้างความเสียหายแก่ทรัพยากรป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน โดยถูกลักลอบตัดฟันไปจำนวนไม่น้อยกว่า 5,405 ต้น แต่ยังไม่ได้ทำการประเมินความเสียหายของทรัพยากรป่าไม้ และ สิ่งแวดล้อม

พื้นที่ป่าสาละวิน ตามความเข้าใจของบุคคลทั่วไปประกอบด้วย

1. อุทยานแห่งชาติสาละวิน	พื้นที่จำนวน	450,950 ไร่
2. เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน	พื้นที่จำนวน	546,875 ไร่
3. ป่าสงวนแห่งชาติสาละวิน	พื้นที่จำนวน	141,175 ไร่
	รวมพื้นที่ทั้งหมด	1,139,000 ไร่

1. พฤติกรรมแห่งการกระทำผิด มีการกระทำเป็นขบวนการระหว่างนายทุน พ่อค้า ผู้มีอิทธิพลฝ่ายการเมือง และ ข้าราชการบางฝ่าย บางคน ให้ความร่วมมือด้วยวิธีการที่แยบยล เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่มีมูลค่ามหาศาล

2. อาศัยสถานการณ์แวดล้อมต่างๆ เช่น สถานการณ์การสู้รบตามแนวชายแดนไทย - พม่า และ ช่วงเวลาที่มีการอนุญาตให้มีการนำเข้า ไม้จากประเทศพม่าทางจุดผ่านแดนบ้านแม่สามแลบ และ บ้านเสาหิน ซึ่งผ่านผืนป่าสาละวิน

3. ลักษณะของการกระทำผิดเกินขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ฝ่ายเดียว ที่จะควบคุมสถานการณ์ได้

4. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่ามีบทบาทของการมีส่วนร่วมในการกระทำผิดและการมีส่วนร่วมในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้น้อยมาก

5. ปัจจุบันสถานการณ์การลักลอบตัดไม้อย่างเป็นทางการในพื้นที่ป่าที่รับผิดชอบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ได้ยุติลงโดยสิ้นเชิง

6.1.2 สภาพปัญหา

1. สถานการณ์การสู้รบตามแนวชายแดนไทย-พม่า ด้านทิศตะวันตก ตามลำน้ำสาละวินจนสุดชายแดนบริเวณคอยผาดั้ง หากเกิดการสู้รบระหว่างทหารรัฐบาลพม่า และ กองกำลังชนกลุ่มน้อยทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยแก่ชีวิต และ ทรัพย์สินของทางราชการ ในการออกตรวจลาดตระเวนตามลำน้ำสาละวิน

- มีผู้หลบภัยจากการสู้รบ มาอาศัยอยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าบริเวณริมแม่น้ำสาละวินและพื้นที่ใกล้เคียง มักจะทำการบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อทำการเพาะปลูก และ กระทำผิดต่อพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535

- การตั้งค่ายทหารพม่า ริมฝั่งแม่น้ำสาละวิน จำนวน 2 แห่ง ตรงข้ามกับพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มักจะยังเป็นขุ่เรือลาดตระเวน ของเจ้าหน้าที่เขตขณะที่ยังออกปฏิบัติงานอยู่เสมอ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่กล้าออกปฏิบัติงานตามลำน้ำสาละวิน

2. ขาดความร่วมมือกับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ตามชุมชนต่างๆ ทั้งในเขตฯ และตามแนวเขตฯ เกี่ยวกับการแจ้งข้อมูลข่าวสารการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ ชาวบ้านยังมีความยากจนได้รับการศึกษาน้อย ไม่สามารถสื่อสารโดยใช้ภาษาไทย หรือ ภาษาพื้นเมืองเหนือได้ ให้ความสำคัญต่อปัญหาทรัพยากรธรรมชาติน้อย สนใจแต่การทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องมากกว่า

3. เส้นทางคมนาคม ภายในพื้นที่ทุรกันดาร รอยนค้พาหนะสำหรับใช้ในการปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอ และ ขาดเรือเร็วที่มีสมรรถภาพสูงในการปฏิบัติงานตามลำน้ำสาละวิน

4. ระบบการติดต่อสื่อสารภายในหน่วยงานของเขตฯ ยังไม่ดีพอ

- ขาดวิทยุ รับ - ส่ง ระบบ VHF/FM ขนาดกำลังส่ง 60-100 วัตต์ ประจำหน่วยพิทักษ์ป่าต่างๆ

- ขาดวิทยุมือถือ ระบบ VHF/FM ขนาด 5 วัตต์ ประจำหน่วยพิทักษ์ป่าต่างๆ

- ไม่มีสถานีแม่ข่าย (Base Station) ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สำหรับติดต่อกับหน่วยพิทักษ์ป่าในสังกัด

5. ขาดยานพาหนะ เครื่องมือ อุปกรณ์ และงบประมาณในการซ้กลากไม้ของกลาง ในกรณีที่ตรวจพบการกระทำผิดที่ได้ของกลางเป็นไม้ท่อน

6. สำนักงานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ตั้งอยู่นอกเขตพื้นที่รับผิดชอบ 20 กิโลเมตร ทำให้การควบคุมบังคับใช้ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ไม่สามารถใช้บังคับได้ เช่น การจัดการกับไม้ของกลาง และ การลักลอบล่าสัตว์ป่า ในพื้นที่ที่สำนักงานตั้งอยู่

6.1.3 แผนปฏิบัติการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน

จากผลของการศึกษาผู้วิจัยได้พบว่า สภาพปัญหาแวดล้อมทั่วไปปัญหาที่สำคัญ เช่นการสู้รบระหว่างทหารรัฐบาลพม่า และ กองกำลังชนกลุ่มน้อย เป็นปัญหาของต่างประเทศที่เรื่อร้งเป็นเหตุการณ์ต่อเนื่องยาวนาน แต่มีผลกระทบต่อทรัพยากรป่าไม้ของไทยค่อนข้างมาก ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นก็ตาม

ดังนั้นผู้วิจัย จึงได้เสนอการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ดังนี้

1. แผนงานป้องกันและปราบปราม
2. แผนงานสร้างจิตสำนึก
3. แผนงานสำรวจรังวัดที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน
4. แผนงานผนวกพื้นที่เพิ่มเติม

แผนปฏิบัติการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ ทั้ง 4 แผนงาน ที่ได้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่ง ในระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนตลอดไป

6.2 อภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบสถานการณ์ทั่วไปของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน ข้อมูลพื้นฐานในแง่มุมมองที่หลากหลายของชุมชนในพื้นที่ศึกษาทั้งวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณีของชนเผ่าที่อาศัยอยู่ ได้แก่ ชนเผ่ากะเหรี่ยง และไทยใหญ่ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารติดแนวชายแดนที่มีการสู้รบของกองกำลังชนกลุ่มน้อย และทหารพม่า รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการป้องกันรักษาทรัพยากรของประชาชนในพื้นที่

6.2.1 ความเสียหายของทรัพยากรป่าไม้ โดยเฉพาะความเสียหายของไม้สักที่ถูกลักลอบตัดฟันเป็นไม้ซุงเพื่อนำไปจำหน่ายเป็นสินค้าที่สามารถตรวจสอบความเสียหายในเบื้องต้น สำหรับในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน สามารถสำรวจนับคอได้จำนวน 5,405 คอ และในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติสาละวิน ที่ติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าท้องที่ตำบลเสาหิน จำนวน 150 คอ รวมทั้งสิ้นจำนวน 5,555 คอ ปรากฏว่าจำนวน 5,130 คอ หรืออัตราร้อยละ 95 ที่สำรวจพบในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นการกระทำผิดที่เกิดขึ้นตามลำห้วยริมฝั่งแม่น้ำสาละวิน ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่า ไม้สักจะต้องถูกตัดเป็นท่อนจากฝั่งไทยใช้ช่างลากลงสู่แม่น้ำสาละวินผูกแพข้าม

ไปยังฝั่งพม่า เสียภาษีให้แก่ประเทศพม่าทำให้เป็นไม้พม่า แล้วนำกลับมาขึ้นฝั่งที่บ้านแม่สามแลบ โดยผ่านพิธีการทางศุลกากร แล้วขนส่งโดยทางรถยนต์ไปยังจุดหมายที่ต้องการ

6.2.2 สภาพความเป็นอยู่ และวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ตั้งชุมชนอยู่ตามแนวชายแดนที่มีการสู้รบของชนกลุ่มน้อยทำให้ได้รับผลกระทบอย่างมากทั้งด้านความปลอดภัย และด้านมนุษยธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางเผ่าพันธุ์รวมทั้งความเป็นเครือญาติที่ต้องให้ความช่วยเหลือแก่ผู้หลบหนีภัยจากการสู้รบอยู่เสมอ จากความเล็งภัยดังกล่าวจึงทำให้ชาวบ้านมองเห็นว่าเป็นภัยใกล้ตัวที่เห็นชัดเจนว่าเป็นปัญหาที่สำคัญกว่าปัญหาการทำลายทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อตนเองอย่างทันทีทันใด ชาวบ้านส่วนใหญ่จะยังชีพอยู่ได้ด้วยการทำไร่ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ล้วนแต่เป็นการกระทำสำหรับเลี้ยงชีพได้ในแต่ละปี และใช้เลี้ยงฝิ่นยามเจ็บไข้ได้ป่วย

6.2.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อแผนงานทั้ง 4 แผน จากการสำรวจภาคสนามตามหมู่บ้านและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในชุมชนต่างๆ สามารถประมวลได้ว่าประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมต่อแผนงานต่างๆ ดังนี้

- 1) แผนงานป้องกันและปราบปราม ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการแจ้งข้อมูลข่าวสารการลักลอบทำลายทรัพยากรป่าไม้
- 2) แผนงานสร้างจิตสำนึก ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือเข้ารับการฝึกอบรม และประชุมแสดงความคิดเห็นในด้านอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
- 3) แผนงานสำรวจรังวัดที่อยู่อาศัย และที่ทำกิน ตามแผนงานนี้เป็นความต้องการของชาวบ้านที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ตรวจพิสูจน์สิทธิที่อยู่อาศัย และที่ทำกินของตนเองเพื่อสามารถจะครอบครองพื้นที่ต่อไปอย่างถาวร
- 4) แผนงานผนวกและเพิ่มเติม ประชาชนเห็นว่าพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีการป้องกันรักษาที่เข้มงวดกว่าป่าสงวนแห่งชาติ จึงสนับสนุนให้ผนวกพื้นที่เพิ่มเติม

6.2.4 ข้อจำกัดในการศึกษาวิจัยการดำเนินการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดที่เป็นปัญหาอุปสรรคที่พอจะแยกได้ดังนี้

- 1) ในการศึกษาวิจัย มีช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะสั้นและตรงกับช่วงฤดูเก็บเกี่ยวของชาวบ้านในพื้นที่ศึกษาจึงไม่

สามารถทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และนำเทคนิคการพัฒนางาน (AIC) มาประยุกต์ใช้ในพื้นที่ได้

- 2) ตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนในพื้นที่ศึกษาตั้งอยู่ห่างไกล เป็นพื้นที่ชายแดนทุรกันดาร บางหมู่บ้านไม่มีทางรถยนต์เข้าถึง ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่ประกาศใช้กฎอัยการศึกมีการสู้รบของชนกลุ่มน้อยกับทหารพม่า ช่วงหลังฤดูฝนของทุกปีอย่างต่อเนื่อง จึงมีความเสี่ยงภัยในการเดินทางเข้าสู่พื้นที่
- 3) สื่อภาษา ประชาชนในพื้นที่ศึกษาที่เป็นชุมชนกะเหรี่ยงจำนวน 4 หมู่บ้านไม่สามารถอ่าน เขียน และพูดภาษาไทยได้ ทำให้เกิดความยุ่งยากในการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล
- 4) พื้นที่ศึกษาเป็นพื้นที่มีขนาดกว้าง การศึกษาวิจัยในระยะสั้นจึงไม่สามารถเก็บข้อมูลครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดได้

ในพื้นที่ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวิน นับได้ว่ามีศักยภาพที่เหมาะสมเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามี พันธุ์พืชที่หายาก มีชนิด และสายพันธุ์สัตว์หลายสายพันธุ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพในสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ จึงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยหลบภัย และ ขยายพันธุ์สัตว์ป่าได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเหมาะสมที่จะเป็นพื้นที่ศึกษาวิจัยทางวิชาการในธรรมชาติ แต่เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ข้อมูลงานด้านวิชาการเกี่ยวกับด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่ายังมีได้มีการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจัง

6.3 ข้อเสนอแนะ

นอกจากศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

6.3.1 สิ่งที่น่าสนใจของประชาชนทั่วไปที่ต้องการทราบได้แก่ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการลักลอบตัดไม้ที่ผ่านมา และมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง ดังนั้นจึงควรที่จะได้ทำการวิจัยประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อไป

6.3.2 ปัจจุบันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสาละวินยังขาดข้อมูลด้านวิชาการเกี่ยวกับสัตว์ป่า ซึ่งมีอยู่หลายชนิดและหลายสายพันธุ์ สมควรที่จะได้มีการศึกษาวิจัยในงานด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่าเพื่อเป็นประโยชน์ต่ออนุชนรุ่นหลังต่อไป

6.3.3 ในพื้นที่รับผิดชอบของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ซึ่งเป็นชายแดนไทย-พม่าเป็นแนวยาวประมาณ 65 กิโลเมตร มีค่ายทหารพม่าตั้งอยู่สองแห่ง สมควรที่จะตั้งค่ายทหารอยู่ฝั่งตรงกันข้ามค่ายทหารพม่าเพื่อคุ้มครองราษฎรไทยและเจ้าหน้าที่ในการออกตรวจลาดตระเวนตามลำน้ำเพื่อรักษาทรัพยากรป่าไม้ได้อย่างยั่งยืนสืบไป